

[Ministeren for Grønland.]

udgifter, medens Grønlands landsråd til gengæld vil komme til at afholde en forholdsvis større andel af klubbernes driftsudgifter, end tilfældet er for kommunernes vedkommende i henhold til ungdomsskoleloven for det øvrige Danmark. Lovforslaget vil imidlertid ikke på dette punkt medføre lovbundne udgifter.

Der indføres endvidere regler om offentlige tilskud til anlæg og drift af andet børne- og ungdomsarbejde end klubarbejdet. Man har haft for øje, at løsningen af ungdomsklubproblemet ikke vil dække hele behovet for fritidsbeskæftigelse for den grønlandske ungdom. Der er derfor lagt vægt på også at støtte ungdommens initiativ til at stifte foreninger, hvor der kan dyrkes sunde interesser, og hvor de unge mennesker kan lære at samarbejde om at løse fælles opgaver.

Der ydes således tilskud til dækning af børne- og ungdomsforeningers udgifter til lokaler i overensstemmelse med de tilsvarende regler i den danske ungdomsskolelov, dog ydes der herudover tilskud til udgifterne til udendørsanlæg under hensyn til, at der i Grønland er et meget stort behov for sådanne anlæg, da disse ikke i almindelighed er tilknyttet skolerne.

Endvidere ydes der tilskud til kursus for ledere og ungdomsarbejdere, afholdt af børne- og ungdomsorganisationer, i overensstemmelse med reglerne i den danske ungdomsskolelov, dog således at rejseudgifterne i forbindelse med sådanne kursus afholdes fuldt ud af staten. Dette har man fundet rimeligt på baggrund af de store afstande i Grønland og de dermed forbundne større rejseudgifter. Det skal her fremhæves, at de her netop omtalte udgifter i lovforslaget fremtræder som lovbundne udgifter.

Der indføres endelig regler om tilskud til aflønning af ungdomsvejledere og konsulenter samt om tilskud til etablering af lokaler og idrætsanlæg til samlingssted for børne- og ungdomsarbejdet. Disse regler svarer stort set til reglerne i den danske lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. Det skal nævnes, at disse tilskud ikke fremtræder som lovbundne udgifter for staten.

Lovforslaget, som har været forhandlet med undervisningsministeriet, er tiltrådt af Grønlands landsråd.

Idet jeg med hensyn til forslaget enkelt-heder og den nærmere motivering skal hen-vise til de bemærkninger, der ledsager lov-forslaget, tillader jeg mig at udtrykke håbet om, at lovforslaget må få en hurtig og vel-villig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ud-sendelse af frivillige til udviklingslandene.

(Lovforslaget (nr. 91) findes i tillæg A. sp. 1053, fremsættelsen i tidenden sp. 2016).

Formanden: Sammen med denne sag fore-tages den under punkt 2 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om æn-dring i lov om teknisk samarbejde med ud-viklingslandene.

(Lovforslaget (nr. 99) findes i tillæg A. sp. 1145, fremsættelsen i tidenden sp. 2688).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Niels Matthiasen: De to lovforslag, som vi skal behandle i dag, kan nok give anled-ning til også indledningsvis at gøre et par principielle bemærkninger om Danmarks samlede indsats med hensyn til bistand til udviklingslandene. Det kan godt være, det vil vække lidt mindre ophidselse i vælger-sindene end boligforlig og skattereform, og når jeg siger dette, er det ikke for at gøre det hjemlige og det nære mindre, end det er, men for at understrege, at baggrunden for at kunne beskæftige sig så meget med det hjemlige og det nære måske i virkeligheden er, at de fjernere problemer også bliver løst. Der er givet megen oplysning om Danmarks støtte til udviklingslandene, og der er én ting, som har været vældig inspirerende, og det er, at det først og fremmest er ung-dommen, der er interesseret. Men der er alt for mange, som ikke har indset alvoren i hele problemstillingen. Nu er det jo ofte sådan, at menneskene er et offer for deres vaner, også når de tænker; der er også noget, der hedder politisk vanetænkning, og der er noget, der hedder udenrigspolitisk vanetænkning. For mange mennesker står konflikten i verden i dag først og fremmest

[Niels Matthiasen.]

som den konflikt, der har været mellem øst og vest siden den anden verdenskrig. Men sandheden er vel, at der i disse år er kommet et nyt optræk til en konflikt: problemstillingen mellem nord og syd, spændingen mellem de gamle, rige industrilande og de nye, fattige udviklingslande, og spørgsmålet er, hvordan en sådan konflikt kan forhindres; spørgsmålet er, at afspændingen i det modsætningsforhold, der eksisterer mellem de gamle og de nye naboer, afgør, hvilket nyt verdensbillede der vil danne sig.

Først og fremmest må det være afgørende at slå fast, hvad det er Danmark vil med sit bistandsarbejde. Er det en romantisk solidaritetsfølelse, som skal være drivkraften, det, at vi skal vise, at vi hører sammen med de nye naboer? For så er vi nok på vildspor — også fordi der ikke ligger megen solidaritetsfølelse i bidrag på mindre end en halv procent af et bruttonationalprodukt på omkring 70 milliarder kr., og vi skal nok heller ikke vente megen tillid eller tak fra de nye nationer, der i århundreder er blevet undertrykt og udnyttet af den hvide mand, og som de fleste steder ikke fik friheden forærende, men selv måtte tilkæmpe sig den. Ja men er det så vor tro, at vi kan vinde disse nationer for demokratiet og nøjagtig for den livsform, som vi har? Er det det, der skal være drivkraften? Skal vi være en slags missionærer? Så tror jeg også vi er på vildspor.

Jeg synes, der meget ofte er grund til undren over den vestlige verdens intolerance over for mennesker og begivenheder i udviklingslandene, fordi man dér ikke opfylder vore normer for demokrati, ikke opfylder vor norm for samfundsorden. Vi kan se, hvilken udvikling, hvilken spænding der ligger i Afrika — nu sidst i Nigeria — i Asien, i Vietnam og i Kashmir, og vi må gøre os klart, at vi har brug for en helt anden og ny målestok, der bygger på udviklingslandenes kulturelle og historiske forudsætninger. Hvis vi afromantiserer hele dette spørgsmål og lægger de mange store ord på hylden, så er vort bistandsarbejde en hjælp til selvhjælp, ikke for udviklingslandene, men for os selv, en hjælp til selvhjælp for at vi skal kunne overleve, thi udviklingslandene vil nemlig på lang sigt kunne overleve i kraft af sig selv.

Nu vil det være tåbeligt at tro, at hvis vi i Danmark øgede vor hjælp ti eller tyve fold, så kunne vi løse udviklingslandenes problemer; men vi kan være med, og vi kan presse på en nødvendig udvikling, som kan føre til en større samordning omkring udviklingslandenes problemer, en samordning af den bistand, der ydes fra alle industrilandene. Man har gjort en begyndelse under OECD, i komiteen for udviklingsbistand, DAC, men det er alligevel, som om der er for meget tilfældigt fra giver til modtager, for mange organisationer, der arbejder hver for sig, for mange projekter, for mange forskelligartede nationale interesser. Det er en nødvendighed, at der både på yderside og på modtagerside sættes en samordning ind; og først og fremmest må vi gøre os klart, at vi ved for lidt om udviklingslandene, om baggrunden for deres situation.

Der møder os jo ikke blot tekniske og økonomiske spørgsmål; der er forudsætninger, som vi ikke kender, af helt andre slags — fra historiske og politiske til klimatiske og geografiske — spørgsmål, vi ved for lidt om i dag. Det kan en gang imellem synes ejendommeligt, at vi bruger så meget på at forske fortiden, at forske enkeltstående ting i vor egen kultur i forhold til, hvad vi ofrer på u-landsforskning. Ville det ikke være rigtigt i forbindelse med vore bistandsdrøftelser på ny at inddrage i overvejelserne spørgsmålet om oprettelsen af et forskningsinstitut netop for disse problemer, muligvis i samarbejde med de andre nordiske lande, i samarbejde med de andre industrialiserede lande, hvor et sådant forskningsarbejde finder sted, og også i samarbejde med udviklingslandene selv på de mange nye universiteter, der er opstået, og som trænger til en kontakt med den gamle verden? Resultatet af forskningen kunne så også anvendes til et videregående oplysningsarbejde end det, der nu udføres.

Alt for mange kendsgerninger går tabt, kendsgerninger, som ville betyde en ændring i folks indstilling til problemerne. De når aldrig ud. Der er en rig arbejdsmark for at skabe en større forståelse af problemerne, også blandt ungdommen. Man taler så meget om, at ungdommen er træt af velfærdsstatens tryk, og at den keder sig, men jeg tror ikke, at det er af den grund, den

[Niels Matthiasen.]

interessere sig for udviklingslandenes problemer; jeg tror, den ser en praktisk arbejdsopgave ud over det tilvante, en opgave, som man i stadig højere grad må vække dens interesse for. Men i lige så høj grad er der grund til blandt de ældre at skabe mere oplysning; måske netop dér. Vi holder kursus om forsvar, om civilforsvar, og det er rigtigt og nødvendigt.

Er det ikke lige så nødvendigt for den almindelige udenrigspolitiske forståelse at vide noget om udviklingslandenes problemer? Hvor mange gør sig egentlig klart noget så simpelt som, at en indbyggers gennemsnitsindtægt pr. år i hele udviklingsområdet er omkring 1.000 kr., men i Danmark 14.000 kr. og i USA 20.000 kr.? Hvor mange gør sig den forskel klart, når man tænker på udviklingslandenes problemer? Der kan vist tales om, at vi i den vestlige verden med vor støtte kun giver af vor overflod, og derfor var det en rimelig beslutning, De Forenede Nationers 15. generalforsamling traf, at man skulle nærme sig 1 pct. af nationalindkomsten til udviklingsformål i disse lande. Nu er den ene pct. ikke noget helligt tal. Der er da ingen, der siger, at man skal stoppe netop dér, hvis velstanden i de vestlige lande fortsat stiger, men jeg tror, det er en god målsætning, så længe Danmark i samlet statslig ydelse på både flersidet og tosidet basis kun når 0,17 pct. af bruttonationalproduktet. Forholdet er jo, at hvis vi ikke kommer op på en stigning på omkring 50 pct. om året, vil man ikke kunne nå det af FN fastsatte mål i 1970. Der er jo tårntår for det samarbejdende folkestyre her i landet. Nu ved jeg ikke, om der er kommet vejromslag i løbet af natten, men var det ellers ikke en idé i det kommende udvalgsarbejde også at nå frem til en aftale om, hvordan man kan nå frem til dette mål? Udenrigsministeren kan i hvert fald påregne socialdemokratiets velvillige medvirken på dette område, også hvor det gælder de 15 mill. kr., der ikke er optaget på finanslovsforslaget for 1966-67.

Nu vil jeg gerne indskyde den bemærkning, at en forhøjelse af bevillinger på budgettet, jo ikke er en spareforanstaltning — og det er jo ellers det, vi gerne skulle finde frem til; det kan oven i købet udløse andre berettigede krav om ting, der bør

gøres i Danmark eller i Grønland, men øgede bidrag til udviklingslandene sætter i hvert fald ikke en forbrugsstigning i gang herhjemme. Med forbehold over for alt det, der endnu skal rettes og bør rettes, så må vi have et andet sigte i forhold til udviklingslandene, og vi har råd til det. Inden for de sidste 10 år er det private forbrug steget med mere end 50 pct.; de sociale sikringsordninger, de offentlige drifts- og anlægsudgifter er steget med tilsvarende beløb. På alle områder, der angår undervisning og uddannelse, trafik anlæg og kulturelle formål, har vi haft en voldsom stigning, men i udviklingslandene er det nærmest gået den modsatte vej. De rige lande er blevet rigere, de fattige er blevet fattigere.

Ugandas premierminister, Milton Obote, forklarede årsagerne hertil, da han sidste sommer besøgte Danmark. Han sagde, at til trods for at de afrikanske lande producerer flere og flere landbrugsvarer, får de mindre og mindre for deres stigende produktion. Man medvirker ikke fra de industrialiserede lande til stabile priser. De fleste industrilande vil også gerne give teknisk hjælp, men helst på grundlag af bestemte projekter, hvad der gør planlægningen på modtagersiden vanskelig, fordi man aldrig ved, hvilket projekt der vil opnå hjælp.

Der er også problemer i forbindelse med importbetingelser fra industrilandene. Som oftest er modtagerlandene nødt til at importere store mængder materialer til høje priser fra yderlandene, selv om de samme varer kunne fås både nemmere, nærmere og billigere.

Der kunne altså ske en ændring. Men det er jo ikke alle, der har den opfattelse; jeg blev i hvert fald meget forbløffet forleden dag, da jeg så, at der i en leder i Jydske Tidende taltes om, at man først og fremmest måtte betænke, at når vi det ene år lærer vore egne landbrugs- og andelsmetoder fra os, så vender de det næste år eller det næste igen tilbage til os i form af en ny og farlig konkurrent på verdensmarkedet; man karakteriserede det som en idealistisk tanke at ville hjælpe andre med penge og erfaring, men skrev, at det ville være mere realitetsbetonet at betænke, at vi får en ny konkurrent på halsen — og næppe nogen tak for hjælpen.

[Niels Matthiasen.]

Nu er Jydske Tidende vel nok det sted, hvor reaktionen efterhånden er ved at samle sig mest; i hvert fald er indholdet af den nævnte artikel i fuldkommen strid med det, som OECDs generalsekretær, Thorkil Kristensen, for nylig fremhævede: at noget af det vigtigste netop er, at de fattige lande eksporterer til de rige lande. Spørgsmålet bliver så, om de rige lande er vidsynede nok til ikke at lægge denne eksport hindringer i vejen; de fattige lande bør have andel i de toldnedsættelser, man kan blive enig om mellem de rige lande, og spørgsmålet er, om man ikke bør gå videre og give dem visse toldbegunstigelser.

Oprettelsen af udviklingsbanker i forskellige regioner, som udenrigsministeren har foreslået støtte til, vil ikke blot sikre kapital, men også kunne afhjælpe det første problem, som jeg nævnte før, gennem en betydelig indflydelse på prioriteringen af investeringerne og dermed også på samordningen.

Det forslag om ændring i loven om teknisk samarbejde med u-landene, der går ud på, at Danmark kan bidrage til finansiering af udviklingsbanker — der er jo ingen penge i dette, det betyder kun en udvidelse af loven — bør derfor gennemføres. Det sikrer også, at Danmark ikke vil blive afskåret fra at deltage i leverancer, udstyr og tjenesteydelser i forbindelse med de af banken finansierede projekter, og det må selvfølgelig hilses med tilfredshed fra et erhvervsmæssigt synspunkt. Men jeg kan ikke helt frigøre mig for den tanke, at denne sikkerhed indebærer lidt af dette: kan jeg få en pære, så skal du få et æble.

Det samme gør forslaget om ændring i lovens § 7 om muligheden for at yde statslån i ekstraordinære knaphedssituationer på fødevarer i et givet udviklingsland, som så kan anvende lånet til køb her i landet af fødevarer og løbende fornødenheder til fødevarerproduktionen. Er det i en sådan knaphedssituation nødvendigt med en klausul om, hvorfra føden skal komme?

Langt rigtigere forekommer mig overvejelserne om at skabe en statsgaranti til dækning af den politisk betonedede risiko, der kan være forbundet med private investeringer i udviklingslandene. En garantiordning kan medvirke til at skabe nye

private investeringer i disse lande, nye investeringer fra kredse, der før veg tilbage derfor enten af frygt for risikoen, eller fordi de ganske simpelt ikke magtede at tage en sådan risiko. Men ville det så ikke være rimeligt at spørge, om der ikke også på dette område burde finde en større samordning sted mellem statslige investeringer og private? Man kan i høj grad tilslutte sig de synspunkter, som Styrelsen for teknisk Samarbejde med Udviklingslandene gør sig til talsmand for i sin beretning om de første 3 års virksomhed og de konklusioner, man drager dér. De svarer jo næsten til det, økonomiministeren for nylig kaldte en dekoncentration: at man bør koncentrere sig om færre lande, men lægge større dele af sit arbejde ud i disse lande og i højere grad, end vi indtil nu har haft erfaring for, arbejde ud fra disse landes forudsætninger, deres behov og med færre betingelser. Til dette arbejde vil det være naturligt at knytte den private indsats til en fælles planlægning, som kan give den størst mulige samlede danske indsats.

Et nyt led i denne indsats er også udvidelsen af antallet af udsendte frivillige til udviklingslandene til et antal af 400; det hilser jeg med tilfredshed. Jeg tror, det er et meget realistisk tal at sætte op set fra vort synspunkt i betragtning af, at lande som Vesttyskland og England ligger på omkring 1.000-1.200 frivillige.

Man har tidligere her i salen drøftet denne sag i enkeltheder, og jeg finder kun grund til at understrege, at er der noget område, hvor det gælder om at afromantisere hele problemstillingen, så er det her. Det er en jævn, en livsnær indsats, der er brug for, ikke højtuddannede eksperter, men mennesker, der kan få tingene til at glide, hvad enten de beskæftiger sig med landbrug, er lærere, sygeplejere på hospitaler eller de er håndværkere, og det gælder først og fremmest om, at de har evnen til at omstille sig til forholdene i det land, hvortil de kommer. Her kræves mere end en almindelig omstillingsproces. Og et af de spørgsmål, jeg gerne ville rejse i forbindelse med udsendelsen af frivillige, er, om det nødvendigvis kun skal være for en 2 års periode, de skal udsendes. Jeg kunne tænke mig, at en del af de udsendte måske netop efter to års forløb synes, at nu er de nået så langt, nu er de

[Niels Matthiasen.]

begyndt at fatte det hele og kan blive virkelig effektive på denne arbejdsplads og vil gerne udnytte denne viden i en ny periode.

Der er også en anden side. Udsendelsen af de frivillige indebærer, at de, når de vender hjem, har en anden indstilling til problemerne, end de havde før, fjernt fra geografibøgmernes og avisernes forenklinger. Denne indstilling vil gå videre, den vil kunne medvirke til en positiv klimaændring for hele u-landsproblematikken. Det er nemlig afgørende, at vor bistand til udviklingslandene ikke bliver noget fjernt, ikke bliver noget, der er den danske befolkning uvedkommende, og derfor tror jeg fortsat på, at en tosidet virksomhed, som i højere grad knytter yderland og modtagerland sammen, fortsat har betydning ved siden af det flersidede bistandsarbejde. Det skulle ikke være nødvendigt at understrege, at en flersidet bistand, som den udføres gennem FN's mange organisationer og hjælpeprogrammer, af mange grunde kan være den bedste, men den savner dog den appel til den hjemlige befolkning, som er en nødvendighed, hvis man skal være direkte engageret i en viden om danske udsendelser til bestemte områder eller modtagelse af stipendiater og tilrettelæggelse af kursusvirksomhed her i landet. Den tosidede bistand placerer problemerne midt i folks hverdag.

Må jeg så til sidst gentage, at man ikke skal tro, vi kan løse udviklingslandenes problemer eller tilfredsstille deres behov. Jeg har den opfattelse, at nøjagtig som det er i en familie, hvor uenig man end kan være, så har man et fælles ansvar. I et samfund med vidt forskellige politiske opfattelser har man også et fælles ansvar, og i denne sammenhæng, i problemstillingen nord-syd, i forholdet mellem de gamle og de nye naboer har man et fælles ansvar, som man hverken kan eller bør unddrage sig.

Per Federspiel: De to lovforslag, der nu foreligger til behandling, bygger begge på en realistisk vurdering af de erfaringer, der nu er indhøstet gennem en længere årrække i samarbejdet med udviklingslandene. Begge lovforslag har også en anden fælles ejendommelighed: de er opbygget som totrinsraketter. Ministeren har ikke blot fremsat

et konkret forslag, men i sin fremsættelse bebudet yderligere forslag om ændringer i loven om udsendelse af frivillige, i hvert fald en drøftelse i det udvalg, vi vel skal nedsætte, af en yderligere udvidelse af bi-standen. Og i lovforslaget om ændring i loven om teknisk bistand har han bebudet en ændring på et område, hvor vi fra vor side hilser et initiativ med glæde, nemlig om en garantiordning for den private investering i u-landene.

Jeg er enig med hr. Niels Matthiasen i, at det er på tide, vi afromantiserer hele dette felt, men samtidig tror jeg ikke vi må glemme, at dette er et område, der kalder både på forstanden og på hjertet. Det kan ikke nytte, at vi tror, at dette arbejde med teknisk bistand, samarbejdet med u-landene, alene må foretages ud fra rent egoistiske vurderinger af en fjernere politisk fremtid.

Der er ting, der appellerer ikke mindst til ungdommen i denne nutidens mission for at rette forholdet op mellem de fattige og de rige nationer. Der er jo i sin tid i Forenede Nationer vedtaget en beslutning om, at de industrialiserede lande burde yde 1 pct. af deres bruttonationalprodukt til bistand til udviklingslandene. Også mit parti har tiltrådt denne beslutning, men vi tror ikke meget på den som noget, der kan omsættes i konkrete tal; vi ser det som udtryk for en målsætning.

I virkeligheden er spørgsmålet jo ikke, hvor mange penge man anvender til det ene eller det andet projekt; spørgsmålet er, hvor man mest effektivt kan sætte ind, hvor man kan afhjælpe de mangler, der findes i de nye landes udvikling. Og dér er den erfaring, man må gøre, vel navnlig, at det befolkningselement, der mangler i udviklingslandene, er det, jeg vil kalde for erhvervslivets underofficerer. Det er dem, der skal sætte arbejde i gang, dem, der kan lidt mere end dem, der er under dem, men som samtidig ikke er de udprægede bedriftledere. Det er denne klasse, man har behov for at uddanne, og derfor er det rigtigt, at de unge mennesker, der sendes ud på frivilligt grundlag, ikke er eksperter med en meget høj uddannelse, men folk med hjertet på det rette sted, med interesse for disse spørgsmål og samtidig med det håndslag, der skal til for at lære rent praktiske ting fra sig. Derfor

[Per Federspiel.]

kan vi tiltræde det lovforslag, der er fremsat om udsendelse af frivillige til udviklingslandene.

Det andet lovforslag, der går ud på en ændring af § 7 i den bestående lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene, er også efter min mening en udvikling i den rigtige retning. Det drejer sig om en større bevægelighed for den danske u-landshjælp, og ikke mindst tanken om, at man ikke umiddelbart skal koncentrere sig kun om projekter, der alene gennemføres med dansk bistand, er rigtig. Vi har jo allerede set et nordisk samarbejde på dette område udvikle sig i Østafrika.

Men jeg vil gerne her nævne et punkt, som hr. Niels Matthiasen rejste, nemlig om spredningen af bistandsarbejdet. Man ser jo en spredning af de udsendte frivillige, der ganske vist koncentrerer sig hovedsagelig i Afrika, men hvor enkelte findes andre steder i verden, og tillige er de låneydelser, der er sket i henhold til bevilningen på de 300 mill. kr., jo også stærkt spredt forskellige steder i verden.

Nu foreslog hr. Niels Matthiasen, at man skulle overveje at koncentrere denne bistand om enkelte områder. Jeg er ikke sikker på, at det er den geografiske koncentration, der er den væsentlige; der er jo også en anden koncentration, nemlig om de ting, man forstår sig særlig på. Men dette vil forudsætte et langt snævrere samarbejde mellem de industrialiserede lande. Det vil kræve, at man inden for de europæiske organisationer, inden for de nordatlantiske organisationer, måske også inden for Forenede Nationer, i højere grad kan komme ind på en arbejdsdeling og en koncentreret bestræbelse for i fællesskab at hjælpe udviklingslandene på specielle områder.

Hr. Niels Matthiasen betragtede u-landshjælpen i første række som en hjælp til selvhjælp for os selv. Jeg kan ikke være enig i det synspunkt. Der ligger mere i denne hjælp end blot dette at gardere sig ud i en fjern fremtid. Ingen af os kan i dag vide, hvordan den politiske udvikling bliver i Afrika, i Asien. Jeg er ganske enig med hr. Niels Matthiasen i, at vi må ikke bygge på fordomme, vi må ikke forlange, at disse lande skal udvikle sig demokratisk. Det tror jeg ikke der er forudsætninger for.

Det har jo desværre vist sig, at i mange af disse lande er den sundeste form for regime faktisk et midlertidigt militærdiktatur. Det er ikke nogen ønskelig udvikling, men jeg tror, vi må imødesee, at vore betragtninger, der bygger på århundredgamle politiske traditioner, næppe er anvendelige i u-landene. Og jeg tror, man i bistandsarbejdet ganske skal se bort fra de politiske systemer, bortset fra et eneste punkt: man må forlange, at de almindelige menneskerettigheder, som de er nedfældet i Forenede Nationers menneskerettigheds erklæring, i hvert fald respekteres, at der i disse lande består en frihed for politisk ytring, således at man ikke risikerer, som i mange af disse lande, at se hele oppositionen incarcereret i temmelig primitive fængsler.

Vi har jo fra første færd indtaget det standpunkt, at der ikke til bistanden måtte knyttes politiske betingelser af nogen art, og jeg er ganske enig i, at hvis det drejer sig om tilslutning til de standende europæiske konflikter, så er det rigtigt, at dér bør man selvfølgelig ikke prøve at indrullere noget u-land ved bistand; det kan antage karakter af bestikkelse, og det vil være politisk usundt. Men det bevirker jo ikke, at man helt kan ignorere de politiske konsekvenser af den bistand, der ydes.

Nu nævnte hr. Niels Matthiasen som et alternativ til konflikten øst-vest konflikten nord-syd. Det er muligt, at der er en fremtidig politisk konflikt dér, men jeg synes ikke, det er en konflikt, man bør rejse. Man bør være opmærksom på, at der er et spændingsforhold i relationerne mellem de fattige lande og de velhavende lande, de velhavende lande nordpå og de fattige lande sydpå, og at det pålægger de velhavende lande forpligtelser, men ikke forpligtelser i og for sig til at afværge en konflikt, for denne konflikt må man betragte som ikke eksisterende og efter min opfattelse i virkeligheden slet ikke diskutere.

Der er et andet forhold i denne forbindelse, som jeg synes det er rigtigt at nævne, når vi nu generelt debatterer u-lands spørgsmålet. Det er dette, at man vel i den tidlige fase af udviklingshjælpen i særlig grad havde opmærksomheden henvendt på at udvikle landbrugsproduktionen i u-landene. Jeg tror, den betragtning er rigtig,

[Per Federspiel.]

som navnlig er kommet frem fra OEEC, at dette er kortsynet, at det i virkeligheden ikke hjælper disse lande. Det, der kan hjælpe dem til at komme på lige fod med de mere udviklede lande, er at få muligheder for at oparbejde en økonomi, der er balanceret mellem levnedsmiddelproduktion og industriproduktion. Derfor tror jeg, det er rigtigt, at man lægger vægt, også fra ministerens side, på dette, at der kan gives sikring for investeringer i udviklingen af industrien i disse oversøiske lande for at gøre det muligt for dem at få en mere balanceret økonomi, og at man ikke skal udvikle et primitivt landbrug til et måske lidt mindre primitivt landbrug, der i virkeligheden ikke vil skabe basis for nogen form for velstand.

Der har jo været megen diskussion om dette spørgsmål; der har været skrevet meget i pressen, både ud fra pastoralromantiske synspunkter og ud fra realistiske, forretningsmæssige synspunkter, og jeg synes, det er godt, at denne diskussion finder sted. Denne hjælp antager mange former, og der er ingen grund til, at de forskellige former for bistand skal udsættes for hånsord fra hinanden, det er meget beklageligt, det viser en intolerance, som ikke klæder sagen; men jeg tror, det er rigtigt, at man har udviklingen og opmærksomheden henvendt både på den idealistiske side af sagen, der jo navnlig har forbindelse med det første lovforslag, og på den rent konkrete, økonomiske side af sagen, der har forbindelse med det andet lovforslag.

Som sagt, jeg kan på mit partis vegne anbefale disse lovforslag og vil ligeledes være indstillet på en drøftelse i udvalget af de to forslag, der ikke er nedfældet i selve lovforslagene, men er bebudet i ministerens fremsættelse.

Lembourn: For at give et billede af de meget store vanskeligheder, som møder os i u-landsarbejdet, og som lovforslaget om udsendelse af frivillige skal være et middel til at løse, kunne man fremføre mange triste statistiske kendsgerninger og etnografiske teorier, men måske gør man det mere illustrativt ved at give en ganske kort skildring af en enkelt situation i et muhamedansk, asiatisk land.

I en landsby, jeg besøgte, skulle en kvinde føde. Det foregår på den måde, at man tilkalder den lokale kloge kone, en såkaldt dai, og hun ankom med sit fødetæppe, som er et helligt tæppe, som derfor ikke må vaskes, og som efter et langt livs brug var blevet stift af skidt og pus, og lagde tæppet over kvinden, for man må jo ikke se de hemmelige steder på kroppen. Hun stak en skrå i munden, en slags betelskrå, tyggede grundigt og spyttede et 2 m langt, rødt spyt, flyttede skråen og puttede fingrene ind under tæppet og tog fat på fødslen. Det fortælles — hvad jeg ikke har overværet — at hvis ikke fødslen kommer i det tempo, som da'en ønsker, sætter hun sig på kvinden og hopper, indtil der sker noget. Og så sker der jo et eller andet. Når fødslen er overstået, og hvis den ellers er lykkeligt overstået, bliver barnet indpakket i en kage, der er lavet dels af moderkagen, dels af kamelgødning, og i denne kage ligger det indpakket i 7 dage, før man foretager sig noget.

Forklaringen på denne unægtelig darwinistisk konsekvente fremgangsmåde kan måske være rimelig nok, set ud fra dette samfunds forudsætninger, men det viser noget om, hvilke umådelige forskelle der er mellem de to kulturmønstre, der skal mødes for at kunne løse disse problemer. Man har vel lov at sige, at etnografien har fastslået, at værdier i de forskellige kulturmønstre er forskellige, og at de først og fremmest er betinget af miljøforskellen.

Hvis vi skal realisere en realistisk, effektiv u-landspolitik, tror jeg derfor man må sige, at den første forudsætning er en psykologisk og sociologisk mere end en teknisk og kapitalmæssig. Jeg ville mene, at den vestlige verden har tilstrækkelig samvittighed til at kunne skaffe de kapitaler, der skal til, men det hjælper måske ikke så meget, hvis man ikke først har prøvet at skabe en forbindelse mellem kulturmønstre, så de åbner sig for hinanden, så man giver den, der skal hjælpes, en mulighed for at forstå, hvordan det er, vi gerne vil hjælpe, og giver dem, der skal hjælpe, en forståelse for, hvad det er for værdier, de møder, skønt de er ganske anderledes end dem, de selv tror på. Til dette formål har lovforslaget en stor mulighed. Netop ved at de u-landsfrivillige bor på stedet mindst i to år, har de en chance

[Lembjurn.]

for at komme til at forstå et andet kultur-mønsters værdier.

Ud fra disse betragtninger vil udenrigsministeren forstå, at vi fra mit partis side vil se på dette lovforslag med overordentlig stor velvillighed. I den forbindelse vil jeg dog gerne sige, at det har undret mig lidt, at vi ikke her i tinget har haft en egentlig u-landsdebat. Da mit parti i foråret foranledigede en forespørgselsdebat i tinget, angående u-landspolitikens målsætning, svarede udenrigsministeren i sin måske let kritiske holdning, at han egentlig fandt det lidt overflødig, fordi vi jo snart skulle have en tilbundsgående debat på grundlag af u-landsstyrelsens 3 års rapport. Mit partis politiske ordfører, hr. Poul Møller, var stærkt inde på u-landsproblemerne forleden under den udenrigspolitiske debat, og på denne baggrund vil jeg derfor stille det spørgsmål til udenrigsministeren, om det ikke snart var på tide, at vi fik en tilbundsgående debat af vor u-landspolitikens målsætning og dens indhold på grundlag af den 3 års rapport, som styrelsen har fremlagt.

Når jeg hermed har givet udtryk for velvilligheden, vil jeg gerne tilføje, at jeg nok mener, at der i udvalget er en del problemer, vi skal drøfte nærmere. For det første dette, at man — som en slags svar måske på det ønske, som jeg havde lejlighed til at fremsætte under debatten i foråret — fra Mellempolkeligt Samvirkes side har forsøgt på at skabe bredere kontakt ud til danske ungdomsorganisationer, men at det desværre er blevet ved teorien. Så vidt jeg ved, er ingen ungdomsorganisation blevet direkte tilsluttet dette arbejde. Jeg vil derfor gerne i udvalget have undersøgt muligheden for, om man kunne nedsætte et lille arbejdsudvalg, hvor styrelsen, Mellempolkeligt Samvirke og Dansk Ungdoms Fællesråd, DUF, får en repræsentant; dette arbejdsudvalg skulle have med de væsentligste beslutninger, der skal tages i forbindelse med udsendelsen af frivillige, at gøre. Hvis denne lovgivning virkelig skal få succes, er det nødven-

ligt, at danske ungdomsorganisationer, af hvad art de end er, er direkte med i arbejdet. Og det tror jeg bedst kan ske ved, at DUF får en repræsentant i et sådant arbejdsudvalg.

For det andet vil jeg gerne have drøftet muligheden for, at man i den hjemlige administration ansætter enkelte af de frivillige, som har været ude, og som kunne tænke sig at bruge et par år herhjemme i det administrative arbejde. Det er en lidt uortodoks måde at indrette offentlig administration på; men udviklingens tempo i u-landene er så hurtigt, at det sikkert ville være særdeles inspirerende og meget realistisk, om der i den hjemlige administration blev ansat enkelte af de frivillige, som har oplevet problemerne på deres egen krop.

For det tredje vil jeg gerne have drøftet de kvalifikationer, man må kræve af de frivillige, og de krav, man må stille til dem, der skal udvælge de frivillige.

For det fjerde er jeg interesseret i at få undersøgt, om ikke man kan henlægge de sprogkursus, som de frivillige skal igennem med hensyn til de lokale sprog, så vidt muligt til u-landet selv. Det har man, så vidt jeg har forstået, med held gennemført i Tanganyikaprojektet; men kan ikke dette gennemføres også i andre områder, hvor vi skal arbejde? Og det vil være værdifuldt, om dette kunne gøres på nordisk basis.

For det femte er jeg interesseret i at få undersøgt, om ikke der i forbindelse med udsendelsen af u-landsfrivillige kunne etableres en udsendelse af juniorekspertter. Det er ikke mange, det drejer sig om, men de steder, hvor man hidtil har arbejdet, ikke mindst ved Tanganyikaprojektet, har det vist sig, at der er stort behov for mellemledet, junioreksperten, ud fra den betragtning, at u-landsindsatsen uddannelsesmæssigt skal ske på tre planer, dels af u-landsfrivillige, der tager sig af uddannelsen i bunden, dels af højt uddannede ekspertter på et regeringsplan, men så også på et mellemplan, juniorekspertter.

Endelig for det sjette mener jeg, at vi bør

[Lembourn.]

undersøge muligheden for på nordisk basis at få en mand på pladsen. Det er man allerede inde på; jeg tror, det er et godt princip, og at vi skal stræbe imod det overalt, hvor vi arbejder i u-landene, en mand på pladsen, som kan hjælpe de frivillige i første omgang.

Ud fra disse betragtninger kan jeg altså tilsige vort velvillige medarbejde til dette lovforslag. Det kan være svært igennem den anspændte indenrigspolitiske debat at høre en u-landsstemme, men efter min opfattelse er u-landsproblemet det vigtigste politiske problem, vi overhovedet har i vesten.

Knud Thomsen: Hvad angår forslag til lov om ændring i lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene, kan jeg på det konservative folkepartis vegne sige, at vi står særdeles velvilligt over for at gå ind i et udvalgsarbejde vedrørende den foreslåede ændring af § 7, og at udenrigsministeren kan regne med vor velvillige bistand til gennemførelse af de øvrige ændringer, der er tale om.

Den samme velvilje kan jeg give udtryk for, såfremt det lykkes udenrigsministeren at fremkomme med et yderligere ændringsforslag til samme paragraf i loven om teknisk bistand til udviklingslandene, nemlig om under en eller anden form at finde frem til et garantiinstitut med statsgarantier for politisk risiko, som kan være forbundet med investeringer i udviklingslandene.

Jeg tror nok, at udenrigsministeren i sin fremsættelsestale går lidt for vidt, når han giver udtryk for, at regeringen håber, at en garantiordning for den praktiske risiko vil vise sig at være et virksomt middel til at fremme interessen inden for de danske erhverv. „Praktisk“ er nok et for bredt ord, som skyldes sætternissens rænker, og jeg tror, der skulle have stået politisk risiko. Vi vil jo meget gerne se enhver praktisk risiko dækket, men det er dog vist ikke rigtigt.

Som sagt, vi vil meget gerne høre fra udenrigsministeren under det formentlig påfølgende udvalgsarbejde, om et sådant ændringsforslag kan fremsættes. Jeg er klar over de vanskeligheder, der er forbundet med det. Jeg er klar over, at det udvalgsarbejde, der vistnok foregår mellem handelsministeriet og erhvervsorganisationerne, ikke er fuldstændig færdiggjort. Jeg

er også klar over, at der må foretages visse overvejelser om, hvor forvaltningen af en sådan udvidelse af den nugældende § 7 skal ligge, men vi er meget villige til at drøfte dette fordomsfrit i udvalget.

Else-Merete Ross: Da vi den 28. april 1965 drøftede det konservative folkepartis forespørgsel om at søge udsendelsen af frivillige udvidet til et selvstændigt dansk u-landskorps, fremkom jeg med et indlæg, som jeg på en måde kunne nøjes med at referere til i dag. Allerede dengang gik jeg ind for et forslag som det, der foreligger til behandling i dag. Jeg holdt mig nemlig til den betænkning om dansk ungdoms u-landsarbejde, som var afgivet af Mellemfolkeligt Samvirkes særlige udvalg i begyndelsen af oktober 1960. Da den højtærede ministers lovforslag bygger helt på denne betænkning, har jeg ingen indvendinger at gøre.

Jeg er glad ved at høre hr. Lembourn i dag ikke genfremsætte sit forslag om, at vi skulle udsende indtil 3.000 unge. Han har vel rettet sig efter, hvad udenrigsministeren sagde, og trukket et ikke så vel gennemtænkt forslag tilbage. Så vidt jeg kan se, har hr. Lembourn også delvis opgivet sin modstand mod Mellemfolkeligt Samvirke; men der synes dog stadig at bestå nogle betænkeligheder. Bl. a. var hr. Lembourn ikke rigtig tilfreds med dem, der skulle tage sig af udvælgelsen, og ønskede at få nedsat et særligt udvalg. Jeg kan oplyse, at formanden for DUF allerede er medlem af et sådant udvalg, så mon ikke hr. Lembourn alligevel skulle koncentrere sig om virkelig til bunds at få undersøgt, hvad det er, Mellemfolkeligt Samvirke gør, og på hvilken måde de arbejder?

Så blev der talt om, hvilke kvalifikationer de mennesker havde, der udvalgte de frivillige. Jeg tror, at jeg her igen må henvise hr. Lembourn til at gå op på Mellemfolkeligt Samvirkes kontor, tale med disse mennesker og undersøge, hvilke kvalifikationer de har, og efter hvilke metoder de udvælger disse folk.

I styrelsens beretning fra 1965 står der på side 24, at man 1. maj 1965 havde 10 juniorekspertter; det er altså en tanke, man arbejder med og muligvis vil udvikle.

Så var der tanken om at ansætte de frivillige i administrationen, når de kommer

[Elsø-Merete Ross.]

hjem. Jeg tør ikke sige bestemt, om den har været drøftet, men i hvert tilfælde ved jeg, at man vil anvende de frivillige og deres erfaringer i arbejdet; på hvilken måde det nærmere er tænkt, tør jeg ikke sige ganske bestemt.

Jeg finder det helt rigtigt, at uddannelses-tiden bliver længere. Nu agter man at udvide den til 8 uger, og det er vel et spørgsmål, om den ikke snarere burde sættes op til 12 uger. Hvordan kan man give en grundig undervisning f. eks. i sprog på 8 uger, ja, selv på 12 uger? Som gammel sprog lærer ville jeg gerne lære det trick, og jeg kan være enig med hr. Lembourn i, at det i mange tilfælde måtte være mere praktisk, at de unge lærte sproget på det pågældende sted.

I mit parti er vi indforstået med, at finansieringen foregår for statsmidler.

Sidst vi drøftede u-landsfrivillige, rejste jeg spørgsmålet om eventuelt at fritage u-landsfrivillige for militærtjeneste. Da gennemsnitsalderen for de frivillige er opgivet til at være ca. 25 år, må man gå ud fra, at størstedelen har gennemgået militærtjenesten, inden de udsendes, og så falder spørgsmålet jo væk. Men man kunne tænke sig, at der fandtes unge, som på grund af uddannelse eller andre forhold ikke havde aftjent deres værnepligt, og som nu gerne ville 2 år til et u-landsarbejde, hvortil Mellemfolkeligt Samvirke fandt dem velkvalificerede; de ville vel alligevel betænke sig på at give disse 2 år til u-landsarbejdet med muligheden for, at de, hvis de blev taget som befalingsmænd, også skulle have 2 års militærtjeneste. Jeg mener ikke, det vil komme til at dreje sig om ret mange — især da en del af de udsendte jo er kvinder, der fragår i antallet. Det vil sikkert ikke være ret mange, der bliver sat i den situation at skulle vælge mellem u-landsarbejde med militærtjeneste eller uden militærtjeneste. Men hvis de skal have begge dele på et sent tidspunkt, vil de komme meget sent i gang med deres egentlige livsgerning, og jeg vil derfor bede om, at man i udvalget i hvert tilfælde overvejer tanken.

I slutningen af sin fremsættelsestale oplyser ministeren, at u-landsstyrelsens beretning rummer andre ønsker end udvidelsen af antallet af frivillige; de ønsker

en kraftig stigning over en bred front. Derfor vil regeringen, hvis folketingets partier skulle være positivt indstillet over for tanken, gå ind for en yderligere bevilling til bistandsarbejde på 15 mill. kr. for finansåret 1966-67.

På mit partis vegne kan jeg give tilsagn om, at vi vil gå positivt ind for en udvidelse på ca. 15 mill. kr. af bevillingen. Vi ville dog nok sætte pris på at vide, hvilke konkrete forslag ministeren har tænkt sig at fremlægge til forøgelse af bistandsaktiviteten, især da de 15 mill. kr. ikke dækker de projekter, som styrelsen for teknisk bistand har forelagt. 15 mill. kr. mere nærmer os vel ikke engang et kattedejd til det mål, vi selv gennem FN-resolutionen i 1960 har været med til at vedtage om at nå op på 1 pct. af bruttonationalproduktet i 1970. Jeg mener bestemt ikke, at vi ved at vedtage yderligere 15 mill. kr. for næste finansår har klaret frisag, og vort tilsagn må i hvert fald ikke opfattes på den måde.

Styrelsen påviser i sin beretning, at Danmark ligger væsentligt lavere i sin samlede bistandsydelse end de øvrige industrialiserede medlemslande med undtagelse af to. I finansåret 1965-66 udgjorde vort samlede bidrag 0,17 pct. af bruttonationalproduktet. Med en årlig stigningstakt på 40 pct. vil den statslige bistandsindsats i 1970 nå op på 1 pct. af bruttonationalproduktet i 1964. Skal vi nå op på 1 pct. af det forventede bruttonationalprodukt i 1970, må stigningstakten være 50 pct. årlig.

Ministeren sagde i sit svar til hr. Helveg Petersen i november, at u-landshjælpen må ses i sammenhæng med hele den almindelige udvikling herhjemme og vore egne ønsker med hensyn til investering og udgifts-udvidelser. Her må jeg dog give hr. Helveg Petersen ret i, at det er fuldt berettiget at foretage en undtagelse, når man derved bliver i stand til at opfylde en moralsk forpligtelse, som man har indgået ved at stemme for en FN-resolution, og derved opfylde de forventninger, FN nærer til os med hensyn til vor fortsatte udvidelse af støtten til udviklingslandene. Ministeren spørger, hvordan vi vil skaffe dækning for disse udgifter. Jeg mener, det må ske over skatterne.

Det er imidlertid kun den ene side af sagen at få konstateret, om der i det høje

[Elsa-Merete Ross.]

ting er almindelig tilslutning til at nå op til det lovede beløb. Ungdomsorganisationerne har i mange resolutioner og skrivelser gjort os det klart, at de betragter u-landshjælpen som en af de mest påtrængende opgaver.

Den anden side er, hvilken form vort u-landsarbejde skal have. Under forespørgselsdebatten i april sagde ministeren, at vi engang mere detaljeret skulle drøfte vor form for u-landshjælp. I november sagde ministeren til hr. Helveg Petersen, at vi skulle have en generaldrøftelse af Danmarks forhold til u-landsarbejdet i forbindelse med lovforslaget om udvidelse af dansk ungdoms u-landshjælp, og at det bedre kunne ske til den tid, da u-landsstyrelsens 3 års beretning så ville foreligge. Det forekommer mig, at emnet er så stort, at det ikke er særlig velegnet til at drøfte i forbindelse med en førstebehandling af et lovforslag, hvortil der kun er afsat kort taletid, men jeg griber alligevel chancen.

Der har i den senere tid i pressen været megen diskussion om formerne for vort u-landsarbejde. Nogle af de synspunkter, der er kommet frem, har jeg følt mig tiltalt af uden dog at have sagkundskab nok til at vurdere dem. Der er f. eks. spørgsmålene om forholdet mellem bilateral og multilateral hjælp, om stipendiater her eller i det pågældende land, om der skal udsendes eksperter eller mellemteknikere, om der skal ydes gaver eller lån og mange andre spørgsmål. Jeg ville være tilbøjelig til i de nævnte tilfælde at sige „både og“, men ville alligevel finde det praktisk, at der blev en debat om selve arbejdsformerne, deres fordele og ulemper. Da jeg har visse tvivl om, med hvor stor virkning det kan ske i det høje ting, ville jeg foreslå ministeren, at han arrangerede et kursus for de af folketingets medlemmer, der ønskede at deltage. Et sådant kursus blev afholdt på Christiansborg af Mellempolitik Samvirke i januar 1961; det var efter min mening et meget værdifuldt møde, der gav os orientering om mange modstående synspunkter. På det kursus, jeg tænker mig ministeren skulle planlægge, skulle eksperter — helst med modsat opfattelse — forelægge deres synspunkter. Der ville derefter her i tinget være et bedre grundlag for en drøftelse af, hvilke

retningslinjer der skal foretrækkes. I dette kursus kunne jeg også tænke mig, at en vurdering af Thorkil Kristensens forslag om en samlet u-landspolitik fra industrilandene, realiseret ad økonomisk og handelspolitisk vej, herunder også spørgsmålet om stabilisering af råvarepriser og import af industrivarer fra u-landene hos os, blev taget op til drøftelse. Det er nok muligt, at vor hjælp til u-landene bedst bliver en kombination af Thorkil Kristensens tanker og den form for u-landshjælp, vi allerede er i gang med.

På det radikale venstres vegne kan jeg sige, at vi ikke har noget imod, at reglerne for ydelse af statslån i § 7 i loven om teknisk samarbejde bliver noget rummeligere. Alle tre foreslåede punkter varetager Danmarks handelsmæssige interesser i forbindelse med de ydede lån. Da u-landenes store problem er mangel på kapital, må det være meget nødvendigt, at den kapital, de kan skaffe sig, anvendes på den mest økonomiske måde, og det vil sige, at de skulle kunne købe, hvor varerne er billigst. Denne mulighed udelukkes, når lånet bindes til indkøb i långiverlandet. Jeg forstår på styrelsens beretning, at den mener, det ville være rigtigt, hvis alle långiverlande kunne gå ind for ubundne lån, men at det ikke har været muligt at nå frem til en aftale mellem kreditorlandene herom, og at Danmark derfor heller ikke vil slå ind på den linje.

Støtte til den asiatiske udviklingsbank og til andre regionale eller nationale finansieringsinstitutter til fremme af udviklingsformål finder vi rigtig. Støtte til den asiatiske udviklingsbank synes efter fremstillingen at skulle være vort første bidrag på dette område, og det kan vort parti give tilslutning til; jeg forstår, at det betragtes rent kommercielt som en nødvendighed for danske erhvervsinteresser i Asien.

Der siges ikke, hvilke regionale udviklingsbanker vi ellers kunne tænke os at yde bidrag til. Da vi vel næppe har midler til at støtte mange steder, vil jeg gerne vide, efter hvilke retningslinjer man her vil træffe sit valg. Vil man også her tage særligt hensyn til danske erhvervsinteresser, eller kunne man tænke sig at give lån i en region, hvor man ved, at der ingen øjeblikkelige muligheder er for danske handelsinteresser, men at denne region ved tilstrækkelig kapitaltilførsel kunne komme ud af et dødvande

[Elsø-Merete Ross.]

og i tidens løb forbedre sit niveau? Det fremhæves, at regionale udviklingsbanker vil få betydelig indflydelse på den prioritetsorden, i hvilken de større investeringer i regionerne bliver foretaget, og derved får mulighed for at fremme koordinationen af den økonomiske udvikling inden for regionerne.

Jeg forstår fuldt ud, at det er vigtigt, at de beskedne kapitalressourcer kanaliseres rigtigt. Nu ved jeg ikke, hvem der træffer bestemmelserne i sådanne banker; men kan man ikke tænke sig, at der kan opstå kraftige divergenser mellem, hvad de pågældende landes regeringer betragter som de vigtigste investeringsopgaver, og hvad bankens bestyrelse mener? For den asiatiske banks vedkommende skal 60 pct. af grundkapitalen skaffes af landene selv. Hvis et lignende forhold ikke eksisterer i de regionale banker, skulle man tro, at långiverlandene kunne få for stor indflydelse. Så vidt jeg har forstået, bl. a. gennem Gunnar Myrdals bøger, vil de fleste investeringer, som planlægges, ikke være rentable ud fra et markedsøkonomisk synspunkt. Det gælder ikke alene de store investeringer, hvor hovedformålet er at skabe de ydre økonomiske muligheder for erhverv, der endnu ikke eksisterer, men som planlægges for en fjern fremtid; men det gælder også investeringer i de fleste industrier, at de ikke vil kunne producere til konkurrencedygtige priser. Kun ved gennemførelse af beskyttelse mod udenlandsk konkurrence kan landets egne industrier få deres chance. Da den slags investeringer altså er en lang og møjsommelig proces, har jeg fundet anledning til at spørge, om vi ville være villige til at støtte denne langsomme proces gennem lån.

Som tredje punkt foreslås at give mulighed for, at Danmark i ekstraordinære knaphedssituationer yder statslån til indkøb af fødevarer, for at det pågældende land kan fastholde sit udviklingsprogram. Gennem de sidste ord har man forsøgt at danne en svag forbindelse med lovens egentlige formål, teknisk samarbejde. Den egentlige grund til dette forslag er den akutte situation i Indien. Jeg synes ikke, det hører med i denne lovgivning, og jeg kan ikke se det rimelige i ud fra en akut situation at føje dette nye punkt ind i loven. Det betyder på ingen måde, at jeg mener, at Danmark ikke

skal yde Indien bistand til at imødegå den truende hungersnød; men jeg ville finde det rigtigere, at denne hjælp blev givet i form af en særlig bevilling som tekstanmærkning i finansloven.

Det er muligt, at hele denne lovgivning, når den engang tages op til revision, skulle have en anden udformning og måske også et andet navn, så den angav en ramme for hele u-landsarbejdet og blev mere tjenlig som en elastisk støtte til u-landene efter skiftende behov.

Med hensyn til en garantiordning for danske erhvervsinvesteringer i u-landene vil vi gerne vide noget om størrelsesordenen for denne garanti, inden vi tager stilling til spørgsmålet.

Begge lovforslag vil vi behandle med stor velvilje i udvalget, og jeg henstiller til ministeren at tænke på eventuelt at lave et kursus som det, jeg foreslog.

Morten Lange: Når man diskuterer målsætningen for u-landshjælpen, er der naturligvis en lang række forskellige synspunkter, man kan benytte for de standpunkter, man selv kommer frem til. Jeg tror alligevel, at det mest holdbare og rummelige af dem er, at det simpelt hen er et forsøg på at være med til at udbygge den samlede verdenshusholdning. Grænserne imellem landene kan fra tid til anden være hårde kendsgerninger, men på trods af det har jeg alligevel indtryk af, at det begreb, som jeg her prøver at kalde den samlede verdenshusholdning, i højere og højere grad får betydning; udviklingen i de enkelte lande har direkte betydning også for de andre. Der er en decideret skæv balance i den samlede verdenshusholdning i øjeblikket, og det vil få meget vidtrækkende konsekvenser, hvis vi ikke gør noget ved det, bl. a. nemt føre til meget skarpe konflikter mellem nord og syd, selv om hr. Per Federspiel ikke syntes, vi skulle snakke om det. Jeg er altså ikke i tvivl om, at med en sådan rummelig definition har vi tilstrækkelig motivering, og der kan findes en hel flok specielle motiveringer; hvis man ikke synes, at det store hartkorn er nok, så er der også plads til det lille.

Vi har én stor trøst ved diskussionen, og det er, at der ikke er tvivl om, at der findes midler nok til at klare arbejdet. Jeg har i dag set, at præsident Johnson har bedt det

[Morten Lange.]

amerikanske parlament om en beskeden bevilling på 12 milliarder 750 mill. dollars til førelse af krigen i Vietnam i et år, og hvis jeg i samme avis har læst rigtigt, bliver den ene procent til u-landshjælpen, som man taler om fra de industrialiserede stater, opgjort til ca. 10 milliarder dollars på et år, altså med andre ord mindre end en ekstra-bevilling til en trods alt begrænset krig. Det er størrelsesordenen af det problem, vi i dag taler om. Det er muligt, at mine tal ikke holder for undersøgelse med en lup, men jeg har i hvert fald fornemmelsen af, at det, vi i dag investerer i en enkelt lille begrænset krig, er det, som sagkundskaben mener kunne få os ganske alvorligt på gled i hele spørgsmålet om hjælp til u-landene. Det giver jo noget at tænke på, når man samtidig gør sig klart, at en krig i Vietnam unægtelig også forværrer klimaet for u-landshjælpen i det hele taget.

Jeg er også på andre områder i stand til at se, hvor pengene går hen, og jeg er ikke sikker på, vi disponerer rigtigt over dem. Der skal ikke skydes et så forfærdelig meget mindre antal raketter til månen, før der vil blive mange penge tilbage til et fornuftigt u-landsarbejde. Jeg er en varm tilhænger af at udbygge vor videnskabelige forskning og også af kendskabet til de fjernere himmellegemer, men det ville dog være trist, om vi erobrede månen og tabte jorden, og somme tider har man fornemmelsen af, at det er noget af den slags, der er ved at ske i disse år.

For mig er der heller ingen tvivl om, at Danmark står med helt klare forpligtelser til at gå ind i u-landshjælpen. Vi har mig bekendt ikke væsentlige udgifter til krig i Vietnam eller andetsteds; vi har kun vore egne misforståede militærundergifter, og de er dog internationalt set beskedne.

Det er hyppigt hævdet, at vi har vore problemer i Grønland, og at det skulle kunne friholde os for u-landshjælp. Hvis man har den opfattelse, er det ikke, fordi man har misforstået problemerne i Grønland, for der er så sandelig problemer dér, men så er det, fordi man har misforstået forholdet mellem 30.000-40.000 indbyggere i det grønlandske område og et antal mellem halvanden og to milliarder indbyggere i u-landene. Hvis vi med henvisning til, at vi har et problem med en lille gruppe dan-

skere, vil holde os tilbage fra u-landshjælpen, så vil der ikke være et eneste land i verden, der vil kunne gå ind i den sag. Derfor synes jeg, vi skulle holde de ting vel adskilt; det er for øvrigt meget muligt, de på anden måde kan støtte hinanden, for vi kan lære meget om, hvordan vi løser Grønlands problemer, ved at tage u-landsproblemer op som helhed, og vi kan måske også på den anden side lære u-landene en hel del om, hvorledes investeringer kan lykkes og mislykkes, ved at se på vores eget arbejde i Grønland og bruge erfaringen derfra, når vi skal prøve på at give gode råd og give støtte rundt omkring i u-landsarbejdet. Så jeg tror snarere, de to ting skulle fremhæve end begrænse hinanden, og jeg mener, det er vigtigt, vi bliver klar over, at der er proportioner — dem må vi ikke glemme.

Vejene og måderne i u-landshjælpen har jo altid været under flittig og meget åben debat, og jeg er ikke i tvivl om, at vi stadig væk står famlende over for mange ting. Jeg er fuld af sympati for hr. Niels Matthiasens idé om at udbygge forskningen på u-landsområdet mere, end den er; der er nu sket en hel del i de sidste år, måske ikke så meget i form af formelle forskningsinstitutter som ved, at flere og flere forskere tager emner af den type op, og det er måske i virkeligheden den mest rationelle måde at gøre det på. Jeg er også af den opfattelse, at vi er ved at komme noget videre, hvad angår uddannelsen, som jeg selv anser for at være en af de varigste og bedste ideer, en af de sikreste måder at investere på.

Jeg kan også tilslutte mig tanken om, at vi måske nok skal koncentrere vores arbejde noget. Jeg ved ikke rigtig, om hr. Niels Matthiasen og hr. Per Federspiel kan forhandle sig til enighed nede omkring bordet, for jeg tror i og for sig, at både en specialisering og en koncentration kan være på sin plads for et lille land som Danmark, altså at vi koncentrerer os om forholdsvis få lande og forholdsvis få typer af assistance, nemlig noget, som vi mere eller mindre har specialiseret os i eller har særlige forudsætninger for. Det er jo tit sådan, at når opgavestillingen er vanskelig, må man henvende sig til nogen, som har en eller anden slags erfaring at trække på, og jeg tror, det vil være godt, om vi akkumulerer vore erfaringer på særlige områder, både hvad angår

[Morten Lange.]

emner, og hvad angår de geografiske steder, hvor vi skal bruge dem. Derfor tror jeg, at begge de synspunkter, der har været fremført, kan være rigtige.

Derimod er jeg ikke enig med hr. Per Federspiel i hans betragtninger om landbrugets stilling, for jeg er bekymret for den samlede verdenshusholdning, der er i alvorlig fare. Hvis ikke u-landenes landbrug bliver hjulpet op, kan det ikke hjælpe, at vi nok så meget industrialiserer landene og deres befolkninger, for de kan ikke leve af at æde bomuldsskorter — de kan naturligvis sælge dem og derigennem skaffe sig noget at leve af, men produktionen af landbrugsvarer i hele verden er i underkanten — eller noget under den — af det, der skal bruges, og hvis u-landene ikke også kommer med i produktionen, vil der ske ting, som efter min opfattelse vil vise sig at kunne få meget alvorlige konsekvenser. Der kan være enkelt-situationer, der kan være enkelte lande, hvor man måske kan vove tigerspringet i retning af industrialisering og lade landet ligge mere eller mindre brak, men som generel linje tror jeg ikke det holder; jeg tror, man bliver nødt til også at få den side ind og måske endda indse, at det stadig væk er sådan, at grundlaget for, at et land kommer i drift, er, at også dets landbrug kommer i drift. Jeg er i hvert fald af den opfattelse, at jeg ikke ved, hvordan det skal gå med verdens levnedsmiddelforsyning, hvis vi regner med, at de amerikanske hvedemarker fortsat skal producere hovedparten deraf.

Vi har gjort os en målsætning klar derigennem, at vi har subscriberet på den berømmelige ene procent, og det forekommer mig, at efterhånden som vi nærmer os debatten, må denne procent blive stadig mere realistisk og stadig mere nærliggende. Den kan klares, og jeg mener, at vi er kommet så meget videre henimod denne målsætning, ved at vi nu har fået opbygget et u-landssekretariat, som — hvis jeg har forstået det rigtigt — har flere opgaver liggende klar til løsning, end det har penge. Da vi i sin tid startede denne debat om u-landshjælp, stillede vi penge til rådighed, men famlede lidt efter opgaverne. Så vidt jeg kan bedømme det, er vi i dag allerede

nået dertil, at de gennemarbejdede opgaver, dem, vi kunne udføre i morgen, hvis vi havde råd, ligger nogenlunde klar i et større omfang, end pengene er bevilget.

Derfor er jeg af den opfattelse, at vi bliver nødt til nu at få sat et fast, stigende tempo i vore bevillinger og gøre os klart, at vi skal nå procenten — og måske over den — inden for en kort årrække. Jeg mener, vi skal gøre det sådan, at disse bevillinger nærmest får status af lovfæstede bevillinger, så vi ikke igen kommer i den situation, som vi jo efter udenrigsministerens mening var i sidste år, da vi vedtog finansloven: at rigets økonomi stod i våde og vi følgelig måtte skære ned på u-landsbevillingerne. Det går ikke. U-landsbevillingerne er nemlig ikke alene noget, der angår os. Så snart det drejer sig om nogenlunde gennemarbejdede projekter, er der naturligvis også afgivet en eller anden slags løfte.

Selvfølge kan vi altid komme tilbage og sige, at vi havde ikke råd alligevel i år. Men u-landshjælpen forudsætter planlægning, og det gør den i begge ender, så jeg er ikke i tvivl om, at det vil blive næsten umuligt for u-landene selv at gå ind i en virkelig effektiv planlægning — eller bare prøve på det — hvis bevillingerne til vor del af hjælpen bliver alt for afhængige eller i det hele taget afhængige af, om kassevandtstanden herhjemme måles en lille smule højere eller en lille smule lavere, når økonomiministeren stikker sin økonomiske stok i den. Det må være faste bevillinger, det må være faste tilsagn, og vi bliver nødt til at lave en ramme, som vi er indforstået med skal holde, og som skal bringe hjælpen op på et brugbart niveau. Jeg har endda fornemmelsen af, at det bliver nødvendigt fra tid til anden at bruge midler til arbejde af lignende art, men som ikke kan komme ind under u-landshjælpen.

Jeg er ganske enig med fru Else-Merete Ross, når hun retter kritik mod disse nødhjælpslån til levering af levnedsmidler, i realiteten vel nok til Indien. Det er en Røde Kors-præget opgave, og det er efter min mening ikke u-landshjælp i dette ords sædvanlige og fornuftige betydning. Jeg er meget stærkt tilhænger af, at vi gør en indsats for at hjælpe i den truende hungersnødsituation i Indien, men jeg tror, at vi

[Morten Lange.]

skal gøre os klart, at det er noget helt andet, og vi skal ikke give os til at putte det ind i u-landstankegangen, for dér hører det ikke hjemme. Det ender bare med, at folk tror, det gør det, og tror, at vi kan klare hele denne sag ved en suppekanon eller den slags primitive midler, som kan være nødvendige i en nødsituation; men når den er afhjulpel, så er selve opbygningen formodentlig ikke kommet stort videre. Vi skal overveje alvorligt, om ikke vi skal bruge de samme midler, men trække dem ud af denne sag og sørge for, at de ikke lægger sig hindrende i vejen økonomisk for det meget alvorlige arbejde, vi i forvejen har i gang på dette område. Ikke færre penge, men på en anden konto.

Vi har naturligvis anledning til at tage en grundlæggende debat — hvis vi kunne klare den — om, hvorledes vi skal bedømme hele spørgsmålet om privat finansiering og ophjælpsningen af det private erhvervslivs handelsforbindelser med u-landene og alle disse spørgsmål. Det er en meget vanskelig sag, og tager vi den op i dens internationale målestok, så er jeg ikke i tvivl om, at den bliver endnu værre. Passende stærke firmaer er stadig væk i stand til at have meget kraftige sugeslanger i u-landenes økonomi, suge masser af penge ud af dem i kraft af de råvarer, de disponerer over dér, og derfor er det helt klart, at når vi skal bedømme den private indsats i u-landene, er det højst sandsynligt, at balancen ikke ser så godt ud. Men vi har jo ikke så forfærdelig stor tradition her i landet som grubeejere i Congo eller andre af den slags mere tvivlsomme investeringer, set fra en u-landsmæssig betragtning, så må jeg sige det på den måde: jeg tror normalt ikke, at de danske penge, der bliver anvendt til den slags opgaver, lugter så forfærdelig ilde.

Jeg er tilhænger af, at vi har mulighed for inden for dette lovgivningsområde også at give en vis rimelig garanti for privat finansieret u-landshjælp i forbindelse med en industriel ekspansion. Jeg må bare lægge til, at netop fordi den slags penge kan være under alvorlig mistanke, og netop fordi der kan begås meget alvorlige fejl, der kan skade, ved sådanne investeringer, hvor gode

de end måtte være tænkt, så tror jeg, det er vigtigt, at u-landssekretariatet nøje følger den slags investeringer; i og med, at det har givet en garanti, må det naturligt også have ret til en vis kontrol.

Investeringsfondsiden er jo i realiteten udtryk for en multilateral tankegang. Den har sin charme, den kan være rigtig, jeg håber bare ikke, at man sætter alt for forbenede bankmænd til at være chefer for disse banker. Det er jo en af de farer, man løber, når man opretter den slags udviklingsbanker, at de så har så få penge og sparer sådan på dem, at det i virkeligheden bliver et stort bureaukrati og en tvivlsom kanal for hjælp, vi derigennem fremmer. Men i princippet er jeg tilhænger af tanken, og i udvalget kan vi vel få lidt nærmere at vide om erfaringen med det. Jeg er i hvert fald af den opfattelse, at en sådan finansieringsgaranti er udmærket.

Det er ikke min mening her at gå stort mere i detaljer med de to lovforslag. Jeg mener for mit eget og for mit partis vedkommende, at vi fortsat kan give tilslutning til tanken om udsendelse af kvalificerede og velsorterede unge til et u-lands-korps.

Jeg har ikke nær så mange spørgsmål som hr. Lembourn, som kunne have fået de fleste af dem besvaret positivt på forhånd, hvis han havde undersøgt sagen; men det må han jo selv om. Jeg skal nøjes med at sige, at efter alt, hvad jeg ved, har ungdomskorpset været udsendt med betydeligt held, mere held, end man måske egentlig på forhånd kunne vente, når man ved, hvor svært det er at klare et problem af den slags. Jeg håber, at man også fortsat vil lære de unge mennesker lidt af det nationale sprog, inden de rejser væk herfra på deres opgave. Det er meget høfligt, når man kommer til et fremmed sted, at man dog kan et par brokker af det sprog, der tales på stedet, og det kan være et pænt visitkort, men jeg er enig i hovedtanken, at man naturligvis må lære noget mere på stedet.

Den slags småting skal jeg dog ikke fordybe mig i; jeg skal blot anbefale velvillig behandling af disse to lovforslag. Jeg kan have reservation over for enkelte paragraffer, specielt i en af dem, og jeg vil meget gerne, om vi i udvalget kunne se skitsen til en mere

[Morten Lange.]

fast, ikke mindst en mere fast økonomisk linje for den fortsatte udvikling af vor u-landshjælp.

Rimstad: Jeg vil begynde med at sige, at vi inden for vort parti har en betydelig sympati for de to lovforslag, som den højtærede udenrigsminister her har fremsat. Siden tinget i marts 1962 vedtog loven om teknisk samarbejde med u-landene, hvis rammebeløb for omkring et år siden blev forhøjet, har opgaven vel nok først og fremmest været at konkretisere de gode hensigter. Man kan så spørge, hvor langt man her er kommet, og det spørgsmål må vistnok besvares med, at vi trods alt er kommet et temmelig godt stykke frem.

Det forslag om ændring i loven om teknisk samarbejde med udviklingslandene, der her er fremsat, viser, synes jeg, på udmærket måde dette. Da tinget sidste år forøgede u-landsmidlerne med 200 mill. kr., gav vort parti tilslutning hertil netop med den begrundelse, at u-landshjælpen efter vor opfattelse var i færd med at finde sin rigtige form. Vi kan i den forbindelse atter understrege, at vort synspunkt er, at den første opgave, der skal løses, er at gøre u-landene til deltagere i den internationale vareudveksling.

Som jeg allerede fremhævede for et år siden, drejer det sig her ikke nødvendigvis om kun at fremme udvekslingen af råstoffer fra u-landene med industrivarer fra de gamle nationer, for det bytte fører ikke langt frem mod den udvikling, som det er hensigten at nå for de nye og unge nationers vedkommende, og som netop er indeholdt i det, betegnelsen „udviklingslande“ dækker.

Under den udenrigspolitiske debat for en uge siden var jeg også inde på dette forhold og nævnte, at vi i vort parti er meget interesserede i de tanker, som OECD gør sig med hensyn til den nævnte vareudveksling: at kommende bytteforretninger fortrinsvis må bestå i at bytte fødevarer fra de gamle lande med mere enkle industrivarer fra u-landene.

Gennemførelsen af et sådant synspunkt giver u-landsudviklingen helt andre perspektiver. For det første vil sultområderne, som i u-landene er mange og store, kunne formindskes ved hjælp af de gamle landes overproduktion af fødevarer, og for det andet kan u-landene med deres billigere og mere primitive arbejdskraft på en række områder virke afledende på de moderne industrilandes varmtløbsproblemer med hensyn til overbeskæftigelse og inflation.

For et land som Danmark med dets særlige eksportmuligheder inden for landbrugsproduktionen må disse overvejelser være af betydelig interesse. Det er også derfor, at vi med interesse har mærket os de af udenrigsministeren foreslåede ændringer i den oprindelige bistandslovgivning. Vi mener, at der i de foreslåede ændringer til lovens § 7 ligger gode tilskyndelser til at komme ind på den rigtige samarbejdsvej. Disse ændringer drejer sig jo om udenrigsministerens adgang til at disponere over de 300 mill. kr., og vi er enige i, at ændringerne giver den højtærede minister betydelig flere muligheder for at finde frem til den mest hensigtsmæssige hjælpeform.

Ud fra de erfaringer, jeg selv har gjort i de sidste år med hensyn til u-landsbistandens udnyttelsesmuligheder, vil jeg dog gerne sige, at man må kunne forvente, at dansk hjælp ydes dér, hvor hjælpens effektivitet kan blive størst. Det er jo sikkert ikke nogen hemmelighed for udenrigsministeren, at mange udefra kommende bistandsbeløb i de pågældende lande har en udpræget tendens til at smuldre — og smuldre, inden de når frem til den oprindelig tænkte anvendelse. Jeg vil også på dette sted sige, at jeg absolut ikke er enig med det ærede medlem hr. Morten Lange, når han siger, at de firmaer, som kommer til u-landene for at yde en form for bistand, har nogle gevaldige sugeslanger nede i penge-kasserne. Det er desværre ikke de sugeslanger, der er problemet, men — hvis jeg må udtrykke mig sådan — snarere de indfødtes sugeslanger og den mangel på organisation og også den

[Rimstad.]

mangel på respekt for ærligheden, som endnu hersker i disse lande, der tit er meget primitive; det er snarere det problem, der ligger for. Der er et problem her, som må tages op til overvejelse i de enkelte tilfælde.

Hvad lovforslaget om udsendelse af frivillige til udviklingslandene angår, så har vi jo her i tinget for mindre end et år siden i anledning af det ærede medlem hr. Lembourns forespørgsel til udenrigsministeren drøftet denne sag. Ved den lejlighed advarede vi imod at blæse omfanget af det påtænkte u-landskorps op til mere, end selve tanken og de praktiske muligheder for dens realisation kan bære, og jeg forstod, at den højtærede udenrigsminister til en vis grad delte dette synspunkt. Hans lovforslag, som vi her diskuterer, er da også præget af tanker, som er mere nøgterne end dem, forespørgeren gav udtryk for.

Vi kan godt tilslutte os ministerens forslag. Vi vil dog gerne endnu en gang understrege, at de folk, som Danmark i henhold til denne lovgivning sender til udlandet i en særlig mission, ikke leveres ud fra en overflods-situation, men ud fra det modsatte: en mangelsituation. Det bør man betænke, når udsendelsestempoet skal fastsættes.

Udenrigsministeren (Per Hækkerup): Jeg vil gerne takke ordførerne for den velvillige behandling, de to lovforslag har fået.

Der er under drøftelserne her rejst forskellige spørgsmål, som jeg mener egner sig bedst til en videre drøftelse i det udvalg, som jeg går ud fra bliver nedsat, og hvor vi formentlig på en mere udtømmende måde kan vende tilbage til spørgsmålene. Jeg skal derfor indskrænke mig til nogle enkelte betragtninger i tilknytning til det fremførte.

Det første, jeg vil sige, er, at jeg må opfatte ordførernes tilkendegivelser således, at der er en almindelig velvillig indstilling også til det konkrete forslag, som jeg nævner i fremsættelsen af lovforslaget om teknisk samarbejde med udviklingslandene: at Danmark skal gå ind med en andel i den asiatiske udviklingsbank. Vi skal tilkendegive vor stilling på dette område inden udgangen af denne måned, og jeg opfatter det altså således, at der hos partierne er almindelig tilslutning til tanken; så kan vi jo altid i

udvalget vende tilbage til en drøftelse af enkelthederne vedrørende dette spørgsmål.

Der har været fremført ønske om, at vi skulle have en bred debat. Det var hr. Lembourn, der foruden sine forskellige spørgsmål også nævnte dette. Jeg har hele tiden opfattet det således, at en sådan almindelig debat skulle finde sted i dag. Det oplæg, jeg gav ved fremsættelsen af de to lovforslag, var formet på en sådan måde med udgangspunkt i styrelsens betænkning over de 3 års virksomhed, at det opfordrede til en sådan diskussion, og jeg har da også indtrykket af, at de øvrige ordførere i hvert fald har formet deres indlæg således, at de bidrog til en almindelig drøftelse af vor u-landspolitik. Jeg ved derfor ikke, om der virkelig er behov for, at vi skulle tage — og det måtte jo være under form af en redegørelse fra min side eller i form af en forespørgselsdebat — at vi skulle tage en fornyet debat om u-landsproblemerne, efter at vi i dag har haft denne diskussion, og efter at vi jo, når anden behandling af lovforslagene kommer, har haft en ny mulighed for at drøfte de problemer, man måtte mene vi ikke har fået belyst tilstrækkeligt i dag.

Jeg vil sige til fru Else-Merete Ross, at jeg nu ikke er så sikker på, at ideen med, at udenrigsministeriet skulle foranstalte et kursus for folketingsmedlemmer, er så forfærdelig frugtbar. Når man har set, hvor stor interessen for debatten her har været, er jeg bange for, at tilslutningen til et sådant kursus ville blive forbavsende lille, og da der jo eksisterer andre kursusmuligheder, som der ikke er forment folketingets medlemmer adgang til, tror jeg ikke rigtig på, at ideen er frugtbar. Jeg kan nævne for fru Else-Merete Ross, at vi i udenrigsministeriet har optaget den praksis, at vi med visse mellemrum holder nogle konferencer, hvor vi tager et enkelt problem eller en enkelt problemkreds op, og hvor vi anmoder en række særligt interesserede eksperter om måske ligefrem at deltage i konferencen og hjælpe os med deres erfaringer til det bedst mulige grundlag for fastlæggelsen af vort lands udenrigspolitik på de forskellige områder, vi nu behandler; og u-landshjælpen er jo et af de områder, som vi meget naturligt også vil overveje afholdelsen af en konference om.

Til hr. Lembourn tror jeg i og for sig ikke

[Udenrigsministeren.]

Jeg har særlig mange bemærkninger at gøre. Jeg er naturligvis villig til under udvalgsbehandlingen at se på organisationsspørgsmålet; det var det, jeg forstod hr. Lembourn rejste. Det konkrete krav, hr. Lembourn stillede, mener jeg er opfyldt med Dansk Ungdoms Fællesråds repræsentation i styrelsen for u-landsarbejdet, men det er muligt, at 3 mand kan gøre det bedre end 5 eller 7, eller hvor mange det er, der sidder i forretningsudvalget; det kan vi altid se på; og om personsammensætningen er den helt rigtige, er jeg da også villig til at diskutere.

Vi har forsøgt at gøre sammensætningen af repræsentantskabet så bred og alsidig som muligt, og vi har ligeledes forsøgt at gøre styrelsen så repræsentativ som muligt for de kredse, vi ønsker at få i tale, også repræsentativ i forhold til disse kredsers erfaringer, men jeg skal gerne se på det spørgsmål. Det gælder også de øvrige spørgsmål, hr. Lembourn rejste. Med hensyn til u-landsfrivillige i sekretariatet er det da klart, at vi søger at rekruttere de folk til sekretariatet, som er bedst kvalificerede, i den udstrækning, hvori der som ansøgere til stillinger i sekretariatet melder sig folk, der har erfaringer som u-landsfrivillige; og hvis de i øvrigt har kvalifikationer i orden, ja, så vil vi da meget gerne se på dem i forhold til andre kandidater, der måtte melde sig til sådanne stillinger. Jeg gør opmærksom på, at udenrigsministeriet, så vidt jeg ved, er det eneste ministerium, der ikke stiller eksamenskrav, ikke engang for at kunne opnå at blive direktør for udenrigsministeriet — dog har den nuværende en eksamen.

Jeg er ligeledes villig til at se på uddannelsesspørgsmålet, idet jeg erkender, at det er et af de vigtigste områder. Jeg mener også, at de 8 uger er en kort periode, og i den udstrækning, vi kan få forøget bevilningerne til u-landsarbejdet og specielt på dette område, vil det være muligt for os at udvide uddannelsesprogrammet og derigennem gøre de unge, der melder sig, mere effektivt forberedt til den gerning, de måtte tage op.

Fru Else-Merete Ross gjorde nogle bemærkninger, som jeg synes jeg lige er nødt til at sige noget om i dag. Fru Else-Merete Ross nævnte igen den tanke, at

deltagelse i u-landsarbejdet skulle kunne medføre, at man fritoges for militærtjeneste. Jeg er naturligvis villig til at drøfte det i udvalget, men jeg vil på forhånd sige, at min stilling er negativ. Jeg mener, det ville skabe en meget ubehagelig ulighed imellem de unge mennesker, og det anser jeg for ulykkeligt. Jeg kan godt se, at det måske kunne forøge tilgangen af u-landsfrivillige, men den motivering for tilgangen, at man derved slap for den forpligtelse, andre unge mænd har, anser jeg for en moralsk ringe begrundelse for at gå ind i u-landsarbejdet. Også af den grund er jeg modstander af dette synspunkt, men det er muligt, at fru Else-Merete Ross kan overbevise udvalgets medlemmer og mig og folketingets medlemmer i øvrigt om sin tankegangs rigtighed, og så er jeg da villig til at fortsætte debatten herom i udvalget.

Fru Else-Merete Ross spurgte, hvilke udviklingsbanker der i øvrigt var på tale ud over den asiatiske regionaludviklingsbank. Der findes i forvejen en regionaludviklingsbank for Afrika; her er Danmark ikke deltager. Vi er heller ikke blevet anmodet om at være deltager, men for så vidt angår forslaget om udviklingsbanken i Asien, er vi blevet anmodet om at være bidragsyder. Jeg ved ikke, om det kan tænkes — der er ingen konkrete planer om andre regionaludviklingsbanker — at man vil komme med forslag om en udviklingsbank for Sydamerika eller for Mellemamerika, men kommer sådanne planer, har vi jo i hvert fald, når dette lovforslag er blevet vedtaget — hvad jeg håber det gør — en mulighed for at gå ind i dem, hvis vi efter en konkret bedømmelse mener, at det er en hensigtsmæssig måde at anvende vore knappe u-landsmidler på.

Fru Else-Merete Ross og ligeledes hr. Morten Lange var tilhængere af, at vi skulle gøre noget gennem en hjælpeaktion over for Indiens akutte nødsituation, men fandt, at det skulle ske på en anden måde end den, regeringen har foreslået. Jeg vil nu alligevel tro, at vi både lettest og hurtigst kommer igennem, hvis folketinget vedtager denne ændring og vi derefter får finansudvalgets tilslutning til at gå ind i en hjælpeaktion for Indien. Jeg kan sige, at det, vi formentlig vil komme til at yde, vil være mælkepulver, som der er eller

[Udenrigsministeren.]

bliver en meget akut mangel på, og jeg tror, det vil være særdeles udmærket. Jeg tror, det allerede er nævnt, at vor tanke er den, at vi via denne ændring af § 7 skulle kunne yde Indien et for en vis periode rente- og afdragsfrit — for en længere periode kun afdragsfrit — lån til finansiering af sådanne indkøb.

Man kan naturligvis sige, at det ligger ligesom på kanten af, hvad man kan betragte som u-landshjælp, som udviklingshjælp — eller måske endda udenfor, som hr. Morten Lange mente. Det er jeg nu ikke så sikker på at det gør. Man skal være opmærksom på, at denne truende hungersnød i Indien, hvis den får lov til at blive en realitet, standser hele eller i hvert fald alvorligt truer hele Indiens almindelige udvikling og udviklingsmuligheder. Ud fra denne generelle betragtning kan man med en — nogen vil nok sige hårtrukken — definition af begreberne godt betragte det som en form for udviklingshjælp. Det er i hvert fald i øjeblikket, forekommer det mig, den mest praktiske måde at komme igennem på.

Endelig vil jeg sige til hr. Rimstad, at vi er enige i — det ved hr. Rimstad også — det synspunkt, at dansk hjælp må ydes, hvor effektiviteten af den bliver størst. Jeg tror, jeg har lov til at sige, at de erfaringer, vi hidtil har gjort med dansk tosidet u-landshjælp — og det er dér, vi har det selvstændige ansvar over for de enkelte projekter — i det mindste står mål med de erfaringer med hensyn til effektiviteten, vi har kunnet indhente i andre lande. Jeg kan forsikre hr. Rimstad om, at det er et synspunkt, vi til stadighed har for øje i administrationen.

Som sagt, jeg tror ikke, der for mig er grund til at gå ind på de andre spørgsmål, som er rejst; det bliver der lejlighed til i udvalget, hvor vi kan få en grundig drøftelse af problemerne.

Lembourn: Må jeg sige til udenrigsministeren, at man måske nok kan undre sig lidt over den balance, der er imellem en 10 minutters taletid ved første behandling af et almindeligt lovforslag og emnets omfang. Og jeg mener ikke, jeg husker galt, når jeg siger, at udenrigsministeren under vor debat

i foråret direkte lovede os en debat af et omfang, der unægtelig gik ud over 10 minutters taletid.

Fru Else-Merete Ross udlagde mine betragtninger sådan, at jeg havde ændret synspunkter. Det har jeg på ingen måde. Jeg mener stadig væk, at vi skal arbejde frem mod det størst mulige u-landskorps. Ministerens forslag er et forsøg, og det fremgår klart af fremsættelsestalen, at hvis forsøget lykkes, vil man arbejde videre i denne retning. Det dækker så nogenlunde det konservative synspunkt, som blev fremlagt under debatten i foråret.

Det er ikke rigtigt, at jeg har udtalt modstand mod Mellempfolkeligt Samvirke, og det er heller ikke rigtigt, at jeg ikke ved, at der er et medlem af DUF i samarbejdsudvalget; det har jeg intet som helst sagt om. Det, jeg efterlyste, var et arbejdsudvalg, som alene tager sig af udsendelsen af frivillige, i modsætning til samarbejdsudvalget, som nævnes i ministerens fremsættelsestale, og som beskæftiger sig med principielle beslutninger angående hele u-landsarbejdet.

Fru Else-Merete Ross opfordrer mig til at sætte mig ind i Mellempfolkeligt Samvirkes organisation. Den kender jeg udmærket. Der var mere grund til at bede hende høre efter, hvad der bliver sagt fra denne talerstol, og ikke nøjes med at lade, som om hun har hørt det, hun helst ville have der blev sagt. Det ville spare os for meget overflødigt skænderi.

Per Federspiel: For at der ikke skal være nogen misforståelse, vil jeg bekræfte over for ministeren, at mit parti er enig i, at vi tiltræder den asiatiske udviklingsbank.

Jeg har ellers kun én bemærkning, det er til fru Else-Merete Ross. Også jeg må på mit partis vegne bestemt tage afstand fra den tanke, at frivillig deltagelse i u-landshjælpen skulle være et alternativ til militærtjeneste. Jeg er ganske enig med de betragtninger, udenrigsministeren fremsatte. Jeg ville være meget ængstelig for, at man, hvis man slog ind på den tanke, ville få et helt forkert menneskemateriale frem.

Else-Merete Ross: Jeg synes ikke, udenrigsministeren kan have helt ret i, at der er så ringe interesse for debatten i dag, at der ikke er nogen grund til at afholde et kursus.

[Elsa-Merete Ross.]

Jeg ved, at mange medlemmer er fraværende fordi vi har denne uheldige fremgangsmåde med at sidde i udvalgs møder, så deres fraværelse kan måske ikke helt siges at skyldes manglende interesse.

Udenrigsministeren tror altså ikke på min idé. Derfor vil jeg spørge ministeren, om der er nogen mulighed for, at interesserede medlemmer som f. eks. jeg kunne komme til at deltage i de konferencer, der afholdes i udenrigsministeriet med eksperter. Kunne jeg og andre, som var interesseret, få en indbydelse til disse konferencer? Det ville i hvert tilfælde hjælpe lidt på min uvidenhed på dette område. Og hvis ministeren ikke vil gå ind for et kursus, kan jeg jo lade ideen gå videre til Mellempfolkeligt Samvirke. Den konference, man lavede i 1961, fandt jeg i den grad værdifuld, at jeg vil opfordre dem til at prøve at lave en tilsvarende, så man fik belyst de mange forskellige problemer og de forskellige synspunkter, der står over for hinanden.

Med forslaget om i visse tilfælde at undtage u-landsfrivillige for militærtjeneste har det aldrig været min mening, at der skulle opstilles et alternativ: enten det ene eller det andet. Jeg har villet pege på, at der for nogle enkelte mennesker kunne være en sådan situation, og det er det, jeg gerne vil have drøftet.

Angående Indien sagde ministeren selv, at det nok var en lidt hårtrukken definition af udviklingshjælpen at lade disse ydelser gå ind under den. Når ministeren selv siger, det kan være en hårtrukken definition, kan jeg ikke se det berettigede i at tage dette med i selve loven. Jeg kan ikke se andet, end at det måtte være betydelig mere praktisk, at man giver denne hjælp — og den kunne jo være af præcis samme størrelse — som en bevilling på finansloven, sådan at man holdt en klarere linje med hensyn til lovens formål.

Jeg vil gerne sige til hr. Lembourn, at jeg har ikke nogen som helst trang til at skændes med ham; jeg synes, hans synspunkter er værdifulde, men jeg tror, at vi kunne undgå det, som hr. Lembourn betegner som skænderier, hvis hr. Lembourn var mere underrettet om, hvordan arbejdet foregår i Mellempfolkeligt Samvirke.

Morten Lange: Det var en bemærkning fra hr. Rimstad, jeg føler trang til lige at benytte som udgangspunkt for at præcisere, hvad jeg sagde om de private firmaer, der gik ind i u-landsarbejdet. Jeg fik at vide af hr. Rimstad, at det, der var tale om, var, at de blev udbyttet på det grusomste. Så galt tror jeg nu ikke det plejer at gå. Jeg går ud fra, at når et privat firma går ind i en u-landsopgave, er det principielt for at tjene penge. Det er legitimt, det er det, man har private firmaers baggrund, det ved vi, men det kan jo gøres på så mange måder. Vi kender eksempler fra u-landsproblematikken på, at et eller andet bestemt firma sikrer sig et monopol på en eller anden rigdom i et land, holder fast på den og udnytter den. Det er jo ikke sikkert, at det hjælper det pågældende land særlig meget. Vi har mange eksempler på store, internationale firmaer, der pumper penge ud af u-landene. Men som jeg sagde — så venlig, som jeg nu er af naturen og da specielt gerne vil være over for hr. Rimstad — jeg har indtryk af, at de danske firmaer, det drejer sig om, hvad det angår, har en forholdsvis hæderlig status. De vil formodentlig også gerne tjene nogle penge, men vi har meget få eksempler på, om overhovedet nogen, at de er kommet i den uheldige situation, og derfor sagde jeg, at jeg synes, det er rimeligt, at vi støtter det med en garantiordning, men naturligvis med en vis rimelig kontrol, bl. a. for at vi kan få garantier for, at det ikke er en sådan misforstået aktion, der kommer i gang. Det var såmænd det hele, jeg sagde; jeg synes ikke, det ærede medlem hr. Rimstad, som jeg næsten vil gøre æret i dagens anledning, skulle have taget det op på den måde. Jeg sagde det i virkeligheden sådan, som jeg bedømmer det: jeg anser ikke de danske firmaer, der arbejder på området, for at være særlig blodsugeriske, kun sådan, skal vi sige med den sædvanlige ration, som man må regne med et privatkapitalistisk firma har.

Rimstad: Til det ærede medlem hr. Morten Lange vil jeg gerne sige følgende: jeg har ikke på nogen måde på noget tidspunkt sagt, at danske firmaer føler sig flået ved at deltage i en u-landsbistand. Det, jeg sagde, var, at vi skulle sørge for, at den bistand,

[Rimstad.]

som vi yder fra statens side, får den største effektivitet, og her er det ikke de danske firmaer, der arbejder i modsat retning, og det er mig bekendt heller ikke i almindelighed udenlandske firmaer, der gør det, ganske simpelt fordi disse bistandsordninger er indrettet med en vis kontrol. Men det, som kan være problemet, er i selve u-landet at nå frem til en effektivitet, fordi der, hvis vi skal udtrykke os forsigtigt, kan siges at være for mange steder, hvor man tolder af hjælpen uden at forhøje dens effektivitet. Det er det problem, som den højtærede udenrigsminister gav tilsagn om at man ville have opmærksomheden meget stærkt henvendt på, og det siger jeg tak for.

Udenrigsministeren (Per Hækkerup): Jeg vil gerne gentage, at hvis der hos partierne er et ønske om, at vi i en nærmere eller fjernere fremtid skal have, som det hedder, en bred debat om u-landsproblemerne, så er jeg altid til rådighed. Jeg tvivler altså blot på, at det i den nærmeste fremtid vil være særlig påkrævet med en sådan fornyet debat.

Til fru Else-Merete Ross vil jeg sige, at jeg skal da gerne højtideligt love, at fru Else-Merete Ross bliver inviteret, når vi skal holde en konference om u-landsproblemerne, og skulle der findes andre problemer inden for udenrigspolitikken, hvor vi kan hjælpe fruhen med oplysninger, er vi altid til rådighed.

I øvrigt vil jeg sige med hensyn til Indienspørgsmålet, at det er netop, fordi man kunne sige, at der var tale om en lidt hårttrukken fortolkning af u-landsbegrebet, at vi foreslog at optage bestemmelsen i loven, så det klart og tydeligt fremgår, at man i en sådan situation kan yde hjælp. Det er altså for at tilvejebringe den fornødne klarhed på dette område, at ændringen er foreslået.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Thestrup): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om Danmarks biblioteksskole.

Valgt blev: *Lysholt Hansen, Albertsen, Chr. Hougaard, Kolbjørn, Bjørn Krogh, Kaj Rasmussen, Børge Schmidt, Søgaard, Kristen Østergaard, P. E. Eriksen, Johan Philipsen, Jacob Sørensen, Ellen Strange Petersen, Lembourn, Weikop, Helveg Petersen og Poul Dam.*

Anden næstformand (Thestrup): Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 21. januar, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om fyrværkeri.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om uddannelse af skovteknikere.

3) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående ophævelse af biografbevillingssystemet [af Hanne Budtz m. fl.].

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udsendelse af frivillige til udviklingslandene

og

forslag til lov om ændring i lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene.

Mødet hævet kl. 14⁵³.